

UDK: 81

COPYRIGHT ©: JANA S. ROŠKER

Uradna kitajska latinična pisava in pravilno pisanje kitajskih imen v slovenščini

Jana S. ROŠKER*

Izvleček

Prerekanja o tem, na kakšen način pisati kitajska lastna imena v slovenskem tisku, sodijo v polpreteklo zgodovino. Kitajska država namreč ne razpolaga zgolj s piktogramskim zapisom svojega jezika v pismenkah, temveč že od leta 1958 naprej tudi s svojo lastno, uradno in mednarodno obvezujočo latinično pisavo pinyin. Avtorica pričujočega članka se zavzema za to, da bi se tudi v Sloveniji, kot po vsem kulturnem svetu, pričela za transkribiranje kitajskih imen uporabljati ta uradna kitajska pisava. Prvič se bomo z dosledno uporabo pinyinskega zapisa končno in enkrat za vselej izognili zmedi, ki na tem področju še vedno vlada v slovenskem tisku, kjer često naletimo na različno »poslovenjene« zapise enih in istih kitajskih besed. Drugič pa bomo s tem dosledno upoštevali tudi temeljno pravilo slovenskega pravopisa, po katerem moramo lastna imena, ki izvirajo iz tujih jezikov, pisati v uradnih pisavah njihovih matičnih držav.

Ključne besede: Kitajska, kitajščina, transkripcija, pinyin, slovenjenje, sinologija

Abstract

The dispute on how to write Chinese proper names in Slovenian written sources, belong to history. Beside the traditional Chinese pictogramic script, which uses Chinese characters, the Chinese state has namely a romanized version of its own, official writing, which has been adopted in 1958. Since that time, this official script, known as the »pinyin« script, has become the only national and international valid transcription of Chinese characters. The author of the present article strives for a nationwide and

* Red. prof. dr. Jana S. Rošker, redna profesorica in predstojnica katedre za sinologijo na Oddelku za azijske in afriške študije, Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani. E-mail: jana.rosker@guest.arnes.si

consistent application of pinyin in all Slovenian texts that include Chinese proper names. Such a unified usage could namely eliminate chaos, which still prevails in Slovenian sources, because presently we witness the phenomenon of different Slovene »translations« for the same Chinese proper names. In this way we could finally also consequently apply one of the basic regulations of the *Slovenian Orthography*, according to which proper names which originate from foreign languages should be written in the official scripts of their native states.

Keywords: China, Chinese language, transcription, pinyin, Slovenian transcription, sinology

1 Uvod

Kot smo se naučili že v osnovni in srednji šoli, nam eno temeljnih postavk slovenskega knjižnega jezika predpisuje, da moramo lastna imena, ki izvirajo iz tujih jezikov, pisati v pisavi jezikov, katerim pripadajo. (Izjeme so pri tem zgolj imena, ki so v slovenščini že »udomačena«, kot na primer Dunaj, Pariz ali Mehika.) To pomeni, da teh imen ne smemo sloveniti; slovenščina torej ni prevzela postulata o tem, da naj bi »pisali, kakor govorimo«, kot to narekuje pravopis nekaterih drugih slovanskih jezikov. Zato mi nikoli ni bilo jasno, zakaj naj bi bila kitajščina v tem pogledu izjema, ko vendar kitajska država – poleg zapisa kitajskega jezika s pismenkami – razpolaga s tudi lastno, mednarodno sprejeto, uradno latinično pisavo, ki je plod večletnega raziskovalnega dela vrhunskih in svetovno priznanih ter uveljavljenih kitajskih jezikoslovcev.

2 Križi in težave slovenjenja

Zakaj naj bi bilo torej treba kitajska imena sloveniti in jih pisati tako, da bodo vsi, tudi najbolj nepoučeni slovenski bralci in bralke, vedeli, kako naj bi se ta imena »dejansko« izgovarjala? Tovrstno – precej nereflektirano – hrepenenje po tem, da bi vsak Slovenec in vsaka Slovenka natančno vedela, kako naj bi se »pravilno« izgovarjal vsak kitajski zlog, temelji na prepričanju o tem, da jih o takšni »pravilni« izgovorjavi lahko podučijo zgolj domači, torej slovenski jezikoslovci, tudi če ti ne poznajo kitajščine. To, v slovenski javnosti še kar naprej prisotno, hrepenenje, je seveda plod eksotičnih predsodkov o tem, da je

kitajščina izjemno težak jezik, katerega besede je težko izgovarjati. Ta predsodek, ki je pri nas še vedno zakoreninjen kljub dejstvu, da na Univerzi v Ljubljani že štirinajst let nadvse uspešno deluje katedra za sinologijo, ki je v tem času vzgojila že lepo število odličnih sinologov in sinologinj, ki brez večjih težav dobro obvladajo kitajščino, je verjetno rezultat nekakšnega neumestnega strahospoštovanja pred piktogramskim zapisom kitajskih besed. Ker so povprečnemu Slovencu kitajske pismenke nekaj popolnoma tujega in nerazumljivega, se mu očitno dozdeva, da mora biti popolnoma tuja, nadvse težavna in komplicirana tudi izgovorjava besed, ki jih zapisujejo. V resnici pa kitajski jezik temelji na dokaj univerzalnih zlogih najsplošnejše človeške govorice, katere lahko popolnoma enostavno in brez težav izgovori vsak otrok (prim. Li 2004: 22). In ker so tvornici uradne kitajske latinične pisave pri svojem delu upoštevali tudi mednarodne kriterije fonetskih zapisov, je pisava pinyin nadvse verodostojna transkripcija kitajskih besed. Vsako kitajsko besedo, ki je zapisana v tej transkripciji, bosta slovenski bralec in bralka lahko prebrala razmeroma avtentično, torej tako, kot se dejansko izgovarja. Če bi si pri tem zapomnili tudi pet ali šest najenostavnejših pravil, kot na primer to, da se kitajska črka x izgovarja kot (mehki) š (ś), ali to, da se vse končnice -ong izgovarjajo kot -ung, bi znali brez problemov v latiniziranem zapisu popolnoma pravilno brati kitajščino, tudi če tega jezika ne obvladajo (prim. Lü 1985: 12). Dokaz za to so vsakoletni bruci in brucke na katedri za sinologijo, ki to osnovno nalogo brez težav izpolnijo že po enem tednu. Sicer pa na to, da gre pri težnjah slovenjenja kitajščine za eksoticiistični predsodek, kaže že samo dejstvo, da slovenske javnosti prav nič ne moti, da večina ljudi ne zna pravilno izgovarjati vrste francoskih, madžarskih ali španskih besed, ki se pojavljajo v slovenskem tisku, v kolikor ne obvladajo ustreznih jezikov. Zakaj naj bi torej kitajska imena slovenili, madžarska pa ne?

3 Potreba po doslednem spoštovanju uradne kitajske pisave

Predpostavka o »nujnosti« slovenjenja je morda še držala v devetnajstem in na pragu dvajsetega stoletja, ko državljani in državljanke Kitajske še niso razpolagali z lastno uradno pisavo v latinici, ampak so uporabljali izključno pismenke (prim. Fairbank in Reischauer 1989: 65).

Še pred sto leti je torej na tem področju vladala pisana zmeda, saj si je lahko vsak takratni sinolog in vsaka jezikoslovka izgovorjavo teh pismenk samovoljno prikrojila po svoje, kar je vodilo do precejšnjega kaosa v prevodih kitajskih pisnih virov in v najrazličnejših poročilih o kitajski družbi, državi in kulturi. Eno in isto ime je bilo v različnih virih transkribirano na najrazličnejše načine in samo intuiciji in iznajdljivosti posamičnega bralca ali bralke je bilo prepuščeno, da ugane, na koga ali kaj se določeno lastno ime pravzaprav sploh nanaša. Konec devetnajstega stoletja sta britanska jezikoslovca in sinologa Wade in Giles sestavila prvo konsistentno, v sebi zaključeno in sistematično latinizirano transkripcijo kitajskih besed, ki jo je dobrega pol stoletja uporabljala sinološka stroka po vsem svetu. Ta pisava, ki jo še vedno uporablja določeni del konzervativnih britanskih in ameriških sinologov, ki se ne morejo znebiti reliktoev kolonialne miselnosti kljub dejstvu, da Kitajska danes razpolaga s svojo uradno latinično pisavo (Said 1995: 67), je bila sestavljena razumno in z upoštevanjem vseh lingvističnih posebnosti kitajskega jezika. Sestavili so jo namreč sinologi in jezikoslovci, ki so obvladali kitajščino, ki so bili večji slovnice in fonetične strukture tega jezika in ki so natančno vedeli, kako se imena v tem jeziku izgovarjajo.

Zato je bila njena uporaba razumna, saj je odpravila samovoljno transkribiranje kitajskih pismenk, ki je dotlej nastajalo pod peresi najrazličnejših posameznikov; transkripcijo je torej poenotila in s tem v največji možni meri odpravila dotedanjo zmedo. Dosledna uporaba Wade-Gilesove pisave je torej sinologom in sinologinjam širom sveta omogočila, da so vedeli, na koga ali kaj se nanaša določeno lastno ime, saj to v različnih virih ni bilo več zapisano na več deset različnih, popolnoma arbitrarno izbranih načinov.

Kljub temu je popolnoma neresno in nerazumno dajati v isti koš britansko latinizirano transkripcijo kitajskih imen Wade-Giles in uradno kitajsko latinično pisavo. Kljub vsemu je šlo pri Wade-Gilesovi transkripciji namreč za tujo pisavo, ki je niso sestavili Kitajci sami in katere zato tudi nikoli niso prevzeli kot svoje uradne pisave. Če so si torej Britanci lahko privoščili sestaviti svojo lastno transkripcijo kitajskih imen, bi si to po ustrezni logiki brez nadaljnega lahko privoščili tudi Slovenci, Italijani, Madžari, Etiopijci, Indijci in vsi ostali narodi.

Temu pa že dolgo ni več tako: prvega novembra leta 1957 je bila namreč na 60. plenarni seji Državnega sveta Ljudske republike Kitajske sprejeta latinična

pisava pinyin¹ kot uradna in po vsej državi obvezna kitajska pisava, ki se odslej po vsej državi, tako v šolstvu kot tudi v novinarstvu in v akademskih virih, brez izjeme uporablja kot edini pravilni latinizirani zapis kitajščine. Odlok o tem, da je pisava pinyin uradna pisava knjižne kitajščine, je bil dokončno sprejet na petem zasedanju prvega Vsekitajskega narodnega kongresa v Pekingu enajstega februarja leta 1958. Pisavo pinyin kot uradno latinično pisavo LR Kitajske so zato sprejeli tudi vsi ključni mednarodni organi, ki obravnavajo LR Kitajsko kot samostojno, suvereno in mednarodno priznano državo.

Tudi odnos med Republiko Slovenijo in Ljudsko republiko Kitajsko temelji na deklariranem vzajemnem priznavanju obojestranske suverenosti. In ker, kot že omenjeno, eno temeljnih načel slovenskega pravopisa zahteva, da se tuja lastna imena ne slovenijo, temveč se jih zapisuje v njihovih lastnih pisavah, ni nikakršnega razloga za to, da bi bila pri tem ravno uradna kitajska latinična pisava nekakšna izjema samo zaradi tega, ker za pisanje svojega jezika poleg latinične pisave (predvsem za interno rabo) uporablja tudi »neprevedljive« pismenke.

Težnje slovenjenja kitajskih lastnih imen često izvirajo iz napačne predpostavke, po kateri naj bi bili zapisi kitajskih imen, na katere naletimo v virih, napisanih v drugih indoevropskih jezikih, angleške, francoske ali nemške transkripcije teh imen. To seveda že dolgo več ne drži, kljub temu pa slovenski strahovi pred hlapčevstvom bivšim kolonialnim deželam še vedno strašijo po zavesti naše javnosti – predvsem na račun pravilnega zapisovanja kitajskih imen.

»Ko je Državni svet LR Kitajske leta 1958 sprejel odlok o izključni uporabi pisave pinyin, pri tem niti slučajno ni imel namena, ravno nam, Slovencem, na kakršen koli način krojiti usode. Zato lahko še naprej mirno spimo, kajti prav nobena »rumena nevarnost« nam noče kratiti pravice do položaja »gospodarja svoje hiše«. Sprejetje odloka o izključni uporabi pinyin kot najbolj pravilne in logične pisave kitajskih imen pomeni samo to, da ima Kitajska (poleg tradicionalne piktogramske pisave) odtlej tudi lastno, uradno priznano in jezikoslovno utemeljeno fonetično pisavo, ki se dandanes, kot rečeno, ne uporablja samo po vsej LR Kitajski, temveč tudi po vsem svetu. Za razliko od prejšnjih časov odtlej ne gre več le za *transkripcijo* (tj. fonetični zapis) kitajskih znakov v ožjem pomenu besede, ampak za splošno

¹ V kitajščini pomeni izraz *pinyin* 'fonetizirati'. Beseda pinyin se torej lahko nanaša na katerokoli fonetično pisavo. Uporaba besede pinyin je torej izvorno žargonska, vendar se je v kitajskih jezikoslovnih in v sinoloških krogih po vsem svetu uveljavila kot sinonim za uradno kitajsko fonetično pisavo (prim. Hadži 1989: 1).

veljavno, uradno *pisavo* kitajskega jezika. Zato se nam pri uporabi pinyin ni bati slepoumnega prevzemanja kakršnih koli transkripcijskih »ovinkov« prek francoščine in angleščine. In prav zaradi tega je vsakršno iskanje pravil pisanja kitajskih imen po načelih slovenskega pravopisa – z izjemo pravil o sklanjatvi, o kateri bo govor še kasneje – popolnoma odvečno«. (Rošker 1989b: 91)

Uradna kitajska pisava pinyin je nastala kot plod večletnega raziskovalnega dela priznanih kitajskih jezikoslovcev in strokovnjakov, ki so dodobra seznanjeni s slovnico in fonetičnim ustrojem kitajščine. Prav zaradi tega je nedopustno dvomiti v dejstvo, da je pinyin najbolj logičen in točen fonetični izraz kitajskega jezika, saj je nastal v skladu s sodobnimi načeli slovnične, fonetske in fonološke znanosti. Pri vprašanju o tem, ali bomo dosledno uporabljali uradno priznано in mednarodno sprejeto latinično pisavo vsakega naroda samega ali pa se bomo ravno pri pisanju imen kitajskega jezika opredelili za pisavo, ki je bližja načelom slovenskega pravopisa, gre nenazadnje tudi za vprašanje medkulturne in strokovne etike. Sicer bi se po tej logiki tudi vsi romanisti, germanisti in anglisti Slovenije morali pred objavo kakršnih koli strokovnih člankov o zapisih lastnih imen, ki jih vsebujejo, nujno posvetovati tudi s slovenisti, da se Slovenci in Slovenke ne bi po nepotrebnem mučili s težavno pisno obliko lastnih imen v Bodlerjevi poeziji ali v Šekspirjevih dramah (prim. p. t.).

Zato težnje slovenjenja kitajskih imen, ki še vedno prevladujejo v slovenskih medijih in v slovenskih založbah, razumem kot izraz nereflektiranega rasizma in predvsem kot plod nepoznavanja dejstva, da razpolaga kitajska država s svojo lastno, jezikoslovno dodelano in konsistentno latinično pisavo. Plod nereflektiranega rasizma so zaradi tega, ker kitajsko državo in njeno družbeno stvarnost očitno obravnavajo kot predznanstveno entiteto brez opravične sposobnosti odločanja o svoji lastni kulturi in ker ji odrekajo zmožnost razumevanja »zapletenih labirintov« fonetičnega sistema zapisovanja besed. Ker te težnje temeljijo na pomanjkanju splošne izobrazbe (torej na nepoznavanju dejstva, da LR Kitajska že dobrega pol stoletja razpolaga z uradno latinično pisavo svojega jezika), jih lahko zato mirne duše označimo tudi kot nekulturne. Ta nekultura seveda še naprej vodi do zmede v zapisovanju kitajskih imen, saj lektorji in lektorice, prevajalci in urednice, ki se pri tem opirajo na precej nedorečene okvire trenutno veljavnega slovenskega pravopisa, kitajska imena še vedno slovenijo na najrazličnejše načine, namreč v skladu s tem, kar se njim

osebno zdi najbolj primerno. Zato ni čudno, da lahko v slovenskih medijih in drugih pisnih virih še vedno naletimo na takšne transkripcije kitajskih imen, ob katerih se vsem ljudem, ki poznajo kitajščino, naježijo lasje, saj ob njih često tudi sinologi in sinologinje pri najboljši volji ne vemo, koga ali kaj pravzaprav ti zmazki označujejo. Ena in ista oseba, denimo prvi voditelj Ljudske republike Kitajske, katerega ime se pravilno zapisuje Mao Zedong, je v tovrstnih slovenskih zapisih včasih Mao Tse-tung, druge krati Mau Dse-tong, včasih pa tudi Mao Tsedung ali kaj drugega, podobnega. Smernice slovenjenja so nedorečene in neizdelane tudi zaradi tega, ker so jih sestavljali jezikoslovci, ki ne obvladajo kitajščine in se pri svojem delu tudi nikoli niso posvetovali s slovenskimi strokovnjaki in strokovnjakinjami, ki odlično poznajo ta jezik.

4 Pokukajmo v svet in odpravimo jezikovne nedoslednosti!

V sinoloških krogih po vsem svetu in tudi v vseh uradnih medijih zahodnoevropskih držav je vprašanje transkribiranja kitajskih imen že zdavnaj rešeno. Tudi na nobeni zahodnoevropski univerzi ne more biti sprejeta seminarska ali diplomska naloga, še manj pa znanstvena raziskava, v kateri so kitajska imena zapisana drugače kot v uradni fonetični pisavi pinyin. Ali moramo prav Slovenci še v enaindvajsetem stoletju, torej več kot pol stoletja po uradnem sprejetju knjižne fonetične kitajske pisave, resnično in na vsak način soditi k redkim »izvoljenim narodom«, ki se še vedno lahko pohvali s »pristno, domačo« pisavo (in izgovorjavo) kitajskih imen, pa čeprav bodo imela ta z dejansko kitajsko fonetiko toliko skupnega kot trikotniki s konjskimi dirkami? Ali moramo prav Slovenci in Slovenke, ki smo lahko ponosni na dejstvo, da nismo nikoli kolonializirali nobene druge kulture, to srečno dejstvo zanemariti v nekakšnih postkolonialnih prizadevanjih za ohranitev nekega že zdavnaj preteklega časa, v katerem so kolonialne sile kolonializiranim narodom vsiljevale svojo kulturo in svoje pisave?

Ne glede na to politično in moralno razsežnost pa je tisti del slovenskega pravopisa, ki predlaga slovenjenje kitajskih imen (in kateri torej nasprotuje enemu svojih lastnih osnovnih načel, ki govori o tem, da se tuja lastna imena pišejo v tujih pisavah), neznanstven in nevarno nedosleden. Tako na primer uvaja v kitajščino razlikovanje med zvenečimi in nezvенеčimi glasovi, četudi je

kitajskemu jeziku tovrstno razlikovanje popolnoma tuje. Kitajščina je zlogovno-tonalni jezik, v katerem soglasniki dajejo le rahel prizvok samoglasnikom. Tako kitajščina ne pozna zvenceh soglasnikov, zato pa je v tem jeziku izjemno pomembna razlika med aspiriranimi in neaspiriranimi glasovi. Tega naš pravopis v delu, ki obravnava kitajščino, ne ločuje. Ker ne temelji na poznavanju ustroja kitajskih zlogov, često zameša tudi foneme z grafemi in obratno; v tem kontekstu je pogosto problematično tudi določevanje posamičnih zlogov znotraj večzložnih besed. Tako naj bi se kitajsko mesto Xi'an, denimo, »po slovensko« pisalo kot »Šjan«, četudi gre pri tej besedi za dvozložnico, sestavljeno iz zlogov xi (ši) in an. (Kitajski zlog xian se pri tem, mimogrede rečeno, izgovarja kot »šijen«).

Nepoznavanje ustroja kitajskih zlogov, ki so sestavljeni iz začetnih in končnih glasov, ima hudo kaotične posledice tudi za sklanjanje kitajskih imen. Pri tem se drugi del končnic namreč večinoma kar izpusti, kar vodi do precejšnjih zmešnjav, saj predstavljajo končnice, h kakršnim sodi, denimo, končnica -ao, po en glas, ki se v latinici – vsled pomanjkanja ustreznih črk – pač piše z dvema črkama¹. Tako se zlog mao, na primer, v »poslovenjenem« rodilniku zapiše maa, kar je lahko enako rodilniški obliki zloga ma, ki je v kitajščini prav tako precej pogost². Vse to nas oddaljuje od dejanske (pravilne) izgovorjave kitajskih besed, namesto da bi nam to približalo, za kar naj bi si ti predpisi o slovenjenju pravzaprav prizadevali.

»Eden od glavnih razlogov za uvajanje domačega zapisa in domačih pravil za pregibanje naj bi bila namreč skrb za ohranjanje lepote slovenskega jezika. Taka skrb za lepoto pa se kaj hitro sprevrže v nasilje nad jezikom, še posebno pri jezikih, kot je kitajščina«. (prim. Hadži 1989: 31)

Če namreč pri tem postanejo kitajske besede dvoumne ali popolnoma nerazumljive, smo s tem uničili glavno nalogo jezika (prim. p. t.). Z vsiljevanjem naših meril in kriterijev v stikih z drugimi kulturami ne moremo izpričati lastne superiornosti. Namesto tega s takšnim pristopom dokažemo kvečjemu našo ozkost in zaplankanost.

¹ K takšnim diftongom sodi še vrsta drugih kitajskih končnic, kot na primer -ai, -ei, -iu, -ou, -iu, -ia, itd. Tovrstne diftongične končnice se ne bi smele krajšati, temveč le podaljševati, tako kot denimo nemška beseda *Dachau* (*Dachau*, *Dachaua*, *Dachauu*). Diftong -ao se po svoji izgovarjavi nekoliko razlikuje od navedenega primera, a kljub temu bi se beseda *mao* v skladu s tem principom morala podaljševati in sklanjati kot *mao*, *maota*, *maotu*. Isto velja za prevzeti kitajski koncept *dao*.

² Oba navedena zloga sodita tudi k najbolj razširjenim kitajskim priimkom.

Zato apeliram na tvorce naslednje, aktualizirane inačice slovenskega pravopisa, da za zapisovanje kitajskih lastnih imen dosledno upoštevajo uradno kitajsko fonetično pisavo in da se pri vzpostavljanju pravil za pregibanje teh dosledno posvetujejo s slovenskimi strokovnjaki in strokovnjakinjami za kitajski jezik in pisavo. Hkrati pozivam vse slovenske medije in založbe, da prenehajo z inkompetentnim, često popolnoma izmaličujočim in v osnovi deplasiranim slovenjenjem kitajskih imen in pričnejo, tako kot vsi mediji in založbe civiliziranega sveta, pri tem dosledno uporabljati uradno kitajsko transkripcijo pinyin, kot jo že od svoje ustanovitve pred štirinajstimi leti dosledno uporablja tudi katedra za sinologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Literatura

- Bourdieu, Pierre (1991) *Language and Symbolic Power*. G. Raymond and M. Adamson (prev.), J. B. Thompson (ur.). Oxford: Polity Press.
- Hadži, Saš (1989) 'Še enkrat o pisanju kitajskih besed.' *Delo: Naši razgledi* XXXVIII/1, str. 31.
- Fairbank, John K. in Edwin O. Reischauer (1989) *China – Tradition & Transformation*. Boston: Houghton Mifflin.
- Ide, Sachiko (1989) 'Formal Forms and Discernment: Two Neglected Aspects of Universals of Linguistic Politeness.' *Multilingua* 8, str. 223–248.
- Li, Huachuan (2004) *Wan Qing yige waijiao guande wenhua licheng* (Proces kultivacije tujega diplomata v obdobju pozne dinastije Qing). Beijing: Beijing daxue chuban she.
- Lü, Shuxiang (1985) *Jindai Hanyu* (Moderna kitajščina). Shanghai: Xuelin chuban she.
- Rošker, Jana (1989a) 'Pinyin ali »pinjinščina«? O pravilnem pisanju kitajskih besed.' *Delo: Naši razgledi* XXXVIII/1, str. 31.
- Rošker, Jana (1989b) 'Kitajska uglajenost in slovenska samovšečnost – še enkrat (in zadnjič) o pisavi kitajskih imen v slovenščini.' *Delo: Naši razgledi* 1989/2, str. 91.
- Said, Edward W. (1995) *Orientalism – Western Conceptions of the Orient*, 4. izd. Middlesex: Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, (1. izd.: Routledge & Kegan Paul Ltd. 1978).
- Scribner, Sylvia (1984) 'Denkweisen und Sprechweisen. Neue Überlegungen zur Kultur und Logik.' V: *Soziale Struktur und Vernunft – Jean Piagets Modell entwickelten Denkens in der Diskussionkulturvergleichender Forschung*. Traugott Schöfthaler in Dietrich Goldschmidt (ur.). Frankfurt/Main: Suhrkamp. Str. 311–339.

Jana ROŠKER: Uradna kitajska latinična pisava ...

Siikala, Jukka (1999) 'Writings between Cultures.' V: *Postcolonialism and Cultural Resistance*. Jopi Nyman in John A. Stotesbury (ur.). Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen Tiedekunta. Str. 48–58.

Toporišič, Jože (1989) 'Pinjinkajmo se še malo – k člankoma Jane Rošker in Saša Hadžija.' *Delo, Naši razgledi* XXXVIII/2, str. 62.